

Psycholinguïstiek

PIONIER

Vorming van het meervoud heeft gemeenschappelijke basis

Volgens de traditionele taalkunde slaan Nederlands sprekende personen alleen het enkelvoud van woorden met een regelmatig meervoud in hun geheugen op. Het meervoud vormen ze hieruit met de regel 'meervoud = enkelvoud + en'. Dr. Harald Baayen toont in een PIONIER-project van het NWO-Gebied Geesteswetenschappen aan dat het geheugen ook regelmatige meervouden van woorden opslaat. Deze woorden verwijzen naar zaken die normaal in paren of groepen voorkomen (voeten, schapen). Uit een vergelijking met het Bari (Soedan) blijkt bovendien dat de vorming van meervoud in de twee talen een gemeenschappelijke basis heeft.

Het Bari kent naast de vorming van meervouden ook de vorming van enkelvoud uit woorden. Zo is het woord voor wormen *kuru*; en voor worm *kurut'ot*. De woorden waarbij in het Bari het enkelvoud wordt afgeleid (ongelede meervouden) verwijzen naar zaken die normaal in paren of groepen voorkomen. Dit zijn juist de meervouden waarbij in het Nederlands de rol van het geheugen het grootst is.

Het geheugen blijkt een minder prominente rol te spelen bij het meervoud van woorden voor zaken die doorgaans per stuk voorkomen, zoals neus. Deze woorden zijn in het Bari juist in het enkelvoud ongeleed. Het meervoud van deze woorden moet met een taalregel worden afgeleid. Mensen die Bari spreken en mensen die Nederlands spreken vormen dus op grond van

dezelfde concepten van de werkelijkheid meervoud en enkelvoud. Het empirische gegeven dat zaken doorgaans per stuk of in groepen voorkomen geeft de doorslag. De per taal verschillende grammaticale regels voor woordvorming zijn blijkbaar van minder gewicht.

Tot nu toe namen taalkundigen aan dat regelmatig gelede woorden niet in het geheugen worden opgeslagen. Deze herkennen en vormen mensen met de woordvormingregels (meervoud = enkelvoud + en; enkelvoud = meervoud + t'ot) en het wel opgeslagen ongelede woord. Dit leidt echter tot de opvatting dat mensen die Nederlands en Bari spreken op verschillende manieren enkel- en meervoud vormen.

De onderzoekers gebruikten als test voor de rol van het geheugen het zogeheten woordfrequentie-effect. Veelgebruikte woorden worden sneller herkend en geproduceerd dan woorden die weinig voorkomen. Volgens de oude theorie zouden alleen ongelede woorden, zoals het enkelvoud van Nederlandse woorden, sneller herkend en gevormd mogen worden. Dit is in strijd met de vaststelling dat ook meervouden van woorden van zaken die normaal in paren of in groepen voorkomen sneller herkend worden.

In het PIONIER-project onderzoeken psycholinguïsten de balans tussen opslag in het geheugen en verwerking van grammaticale regels bij het gebruik van taal.

*Nadere informatie bij dr. Harald Baayen (KUN),
tel. 024 3521510, fax 024 3521213,
e-mail baayen@mpi.nl.*